

Marqueyssac

(הגנים התלויים של מרקוויסאק)

בלוודר דה לה דורדון

מראה כללי של הגנים

הפארק של טירת מרקוויסאק, המדורגת כאתר מורשת היסטורית, הינו שטח פרטי, שתחילתו נעוצה בהיסטוריה של משפחת אצולה במאה ה-17. לאחר עבודות שיקום נרחבות, מרקוויסאק פתחה שעריה לציבור הרחב במרץ 1997. כיום זהו הגן הזוכה למספר הביקורים הרב ביותר בחבל אקיטן.

הפארק, שהוקם על גבי משטח סלע ותוכנן למטרות טיול מהנה, צופה ממצוקי הגיר הגבוהים לעבר עמק הדורדון, המדרג כאתר התיירות העיקרי של חבל אקיטן. ההליכה מתאפשרת בשלושה מסלולים עיקריים המסתיימים ב-Belvédère (המצפור), במרחק כ-800 מטרים מן הטירה. כ-130 מטרים מעל לגדת הנהר, תוכלו ליהנות מאחת התצפיות הפנורמיות היפות ביותר של פריגור,תצפית שזכתה בשנת 2016 ב-3 כוכבי יופי של מדריך מישלן.

כדי להקל על ההתמצאות ברחבי הפארק, פירטנו עבורכם את הנקודות שאסור לכם להחמיץ. לנוחיותכם, האותיות המופיעות בסוגריים, מתייחסות לתכנית הפארק שנמסרה לידיכם בכניסה לפארק.

סביבתה של הטירה

אתר מרקוויסאק מציג שתי פנים מנוגדות זו לזו - הגנים והפארק. בראשית סיורכם אנו מזמינים אתכם ליהנות מן הטראסות וממראם הנפלא של «שיחי התאשור» במצודה לפני שתצאו לגלות את מסלולי המבוכים הנרחבים.

- Le Tourneur sur bois** (חרט העץ) (רק בעונה) *(b)* בתחילת האתר, סדנתו של אמן החריטה פתוחה בעונות האביב והקיץ. עץ התאשור, שצבעו זהוב ורקמתו עדינה, זוכה לליטוש והקצעה. הוא משמש לגילוף, פיסול וחרטה. ז'אן-פייר משתמש בבולי עץ שנכרתו בפארק עצמו במהלך עבודות השיקום.

- La Volière et le Pavillon de la Nature** (גן הציפורים וביתן הטבע) *(c)* בתחילת מסלול ההליכה, כמיטב מסורת הגנים העתיקים, אנו פוגשים את היונים, במופע אקזוטי של זנים וצבעים. גם הטווסים מהלכים בחופשיות בין השיחים. בהמשך נמצא דגמים תלת ממדיים היסטוריים מן המאה ה-19 המציגים את חיות הבר של פריגור, שלד ייחודי של דינוזאור באורך 7.5 מטרים שחי באירופה בתקופת היורה הצטרף אף הוא אל ביתן הטבע. השלד, שגילו כ-150 מיליון שנים התגלה ב-2013 בארצות הברית. קרנוזאור עצום זה יוצא דופן בשלמותו ומהווה חלק מן השלדים הנדירים כיום בשלמותם ומידת ההשתמרות שלהם מזן האלזאורים.

- Le Château et les terrasses** (הטירה והטראסות) *(f)* ממערב לטירה, עקבות שלוש הטרסות הרגילות מזכירות את התקופה הקלאסית בסגנון המיוחס לתלמידי הארכיטקט בן התקופה, לה-נוטרה (André Le Nôtre). מטראסת הכבוד, תוכלו לגלות, משמאל לימין, את המבצרים הפיאודליים של קאסטלנו (Castelnaud) (מוזיאון מלחמות ימי הביניים), פאייראק (Fayrac) וביינאק (Beynac).

במצבה הנוכחי, הטירה הינה אחוזת נופש מתחילת המאה ה-XIX. בבניית גגותיה של טירת מרקוויסאק, המאופיינת בפשטות רבה, נעשה שימוש בחומרים הטיפוסיים לאזור: צפחה או רעפי אבן. גגות אלו, ששטחם למעלה מ-700 מ"ר ואשר שוחזרו במלואם בשנים האחרונות, שוקלים למעלה מחמש מאות טונות!

שני צידיה של האחוזה שונים זה מזה תכלית שינוי. בצד הפונה אל העמק, מרקוויסאק פורשת בפנינו נוף מרשים ביותר. המסלול המרכזי, הכולל את המדרגות, הינו שחזור של מבנה קודם. הצורות הגיאומטריות של משטחי התאשור מזכירות את הסימטריה שבארכיטקטורת המבנה. בצד האחורי, בעיצוב אינטימי יותר, נפתח אל הפארק המתחם השמור להנאות הבית. חדר האוכל של הטירה, המצוייד בכיריים מחרסינה בסגנון פלמי, מעיד על מוצאו של הדייר האחרון. חדר ההסבה (הסלון) חודש ב-2017 ומוצגים בו ציור נייר משוחזר וריהוט מתקופת המלוכה.

חדר השינה והאמבט באגף הדרומי שוחזרו ברוח שנות ה-80 של המאה ה-19. הריהוט בחדר, מיטת אפיריון ומכתבה, הם מורשת לתקופת הפריחה הגדולה של מרקוויסאק.

עבודות השחזור נעשות יחד עם שימור המקום כדי להחזיר לפארק את אופיו המקורי. במשך שנה שלמה, קרוב ל-60 בתי עסק ו-10 גננים עמלים על פתיחתן מחדש של השדרות, פינוי אתרי התצפית על העמק, שחזור הטירה, גיזום שיחי התאשור והחזרתם לגבהים נוחים לשם עיצוב מקבצי הצמחיה והגדרות החיות. המצוקים זוכים למעקות בטיחות ומוקמים מבני קבלה ואירוח לציבור.

יצירות מודרניות משלימות את יצירתו של ז'וליאן דה סרוואל. אלו הם ה-**allée serpentine de santolines et de romarins** (שדרת הסנטולינה והרוזמרין העקלתונית) ביציאה מן הטירה, וכן, ברוח קונוכיות המאה ה-XIX, ה-**chemin d'eau** (דרך המים) היורדת מן המצפור ומסתיימת **40** מטרים נמוך יותר במפל הנשפך אל סיר הענקים. חמישה גננים עוסקים בטיפוח הפארק לכל אורך השנה.

- חידושי השנים האחרונות
  - Le **Chaos de buis** (מבוך התאשור) (*g*) הוקם בחורף 2003. מאחורי הטירה, שיחי התאשור נחשפו לאור הודות לכריתתם של חמישים אלונים ירוקי-עד בשנת 1996. שיחי בר אלו, שנגזמו תחילה וטופלו כשטיח ירוק, עוצבו מחדש בעזרת תבניות שהעניקו אשלייה של גושי אבן.

מאז 2006 נוספו לפארק גם פסלים. Les « Oiseaux » (הציפורים) של אלאן דה סרוואל, אביו של יוצר הגנים, מקשטות את טיילת הגובה עד לטיילת החוף (Esplanade).

בשנת 2007 מצא גם אוסף של מיני תאשור את מקומו לאורך ה-Grande Allée (השדרה המרכזית) בשיתוף פעולה עם מארק ג'ונס ממשלתות Buis de Beausséré, כחמישים זנים כבר הגיעו לכאן.

בשנת 2009, **l'Allée des Arches** (שדרת הקשתות) (*o*) זכתה להתהדר בפסל מונומנטלי של האמן ז'ראר שאבר (Gérard Chabert). יצירה זו נחשפת באור מיוחד בערבי הנרות.

מאז 2010 נפתח *Via Ferrata* (שביל החבלים) בגובה כ-50 מעל לנהר, המציע הליכת מצוקים לאורך 200 מטרים.

מסתיו 2011 ועד אביב 2016 שוחזרו במלואם שלד הקורות וחיפוי הצפחה של הטירה.

בשנת 2017, גגות הצפחה של המגדל המרכזי חודשו לחלוטין על גבי שלד קורות חדש.

פעילויות ומפגשים

במארקוויסאק

- גלה את מטמון ביצי הפסחא אחר הצהרים בימים ראשון ושני של חג הפסחא. שימו לב - פעילות זו לילדים מחייבת הרשמה מראש.
- פגישה בגנים בכל סוף שבוע ראשון של חודש יוני, הגנים מארחים את חג הגנים הלאומי: תערוכת צמחים, תצוגת גזעי התאשור... ..
- סדנאות לעבודות יד «**Curieux de Nature**» ("חוקרים את הטבע") ניצור מסכות של בעלי חיים, טחנות רוח, בבות על חוט, תמונות... בתקופת חופשות הפסחא וכל הקדושים, בכל סופי השבוע של החודשים מאי ויוני, ובכל יום בחודשים יולי ואוגוסט.
- La Via Ferrata** (שביל החבלים) במארקוויסאק: גלו את עמק הדורדון בדרך אחרת מאמצע אפריל ועד אמצע נובמבר, בהתאם לתכנית; התייעצו עמנו.
- טיפוס למתחילים פעילות זו מיועדת לילדים מגיל 6 ואילך, והיא מתקיימת בחודשים יולי ואוגוסט בכל בוקר למעט שבתות.
- מארקוויסאק לאור נרות בכל שבת ראשונה בחודש יוני וכל ימי חמישי בערב, בחודשים יולי ואוגוסט, עם צאת החמה ועד חצות.

מארקוויסאק וצוות העובדים שלה מאחלים לכם סיור

מהנה ומודים לכם על ביקורכם.

- Le Restaurant - Salon de thé** (המסעדה - בית התה) (*h*) באגף הצפוני של הטירה, בית התה פתוח בתקופת האביב והקיץ. על הטראסה הפנורמית החוסה בצילה של הסוכה, תוכלו ליהנות ממנות קלות, מאפים, גלידה ומשקאות שונים.

- Le Bastion et le paysage** (המצודה והנוף) (*d*) בדרומה של הטירה, המצודה, מבנה מדהים על צלע המצוק השולט ממרום חומותיו על העמק ועל נתיב ערוצו של נהר הדורדון. בטראסה זו שוכן גן הנופש, שכולו שיחי תאשור מעוצבים. מגן הירק הקטן בתחילת המסלול הגבוה ניתן לראות היטב את מכלול שטח הגן. שיחי התאשור של מארקוויסאק זוכים לטיפוח מסור ועשיר בדמיון ותנועתיות. צמידות הגן לשבילים המתפתלים היא טיפוסית לעיצובים שהיו נהוגים בצרפת בתקופת נפוליאון ה-III. טבעם העגלגל של שיחי התאשור והגזעים המתעקלים מעניקים למארקוויסאק רכות ורומנטיות ותורמים לתחושת ההתאמה בין הגנים ובין נופיו של עמק הדורדון, שהם חלק בלתי נפרד ממנו. המים הינם מצרך נדיר באדמות הגיר שבאיזור זה. שני בורות המים החצובים בסלע אוגרים את מי הגשמים ששימשו להשקיית הגנים.

מסלולי ההליכה במארקוויסאק

מסלולי ההליכה במארקוויסאק כוללים למעלה מ-6 קילומטרים של שדרות, המתפתלות לכדי מבוך של ממש. על אף זאת, 3 צירים מרכזיים פורצים מתוך המבוך: טיילת המצוקים, טיילת הגובה, והשדרה המרכזית. במהלך הסיור תפגשו בשדרות רבות החוצות את דרככם ומאפשרות מעבר בכל עת ממסלול אחד למשנהו.

טיילת המצוקים וטיילת הגובה, הצופים אל עמק הדורדון, מציעים את נקודות התצפית העיקריות של הפארק. לכוון צפון, משתרעת השדרה המרכזית, תחת מעטה צמחיה המספקת צל וקרירות נעימה בימי האביב והקיץ החמים, אולם רק מעט פתחים מובילים ממנה אל הנופים הסובבים את הפארק.

אנו מציעים לכם, על כן, להתגנב מתוכה אל טיילת המצוקים או אל טיילת הגובה, מהם תוכלו להגיע אל המצפור (Belvédère). אם הנכם בכסא גלגלים או שאתם דוחפים עגלת תינוקות, תמצאו במפה מסלול מעגלי מותאם.

לאורך כל המסלול תמצאו שילוט מעוצב ומאוייר שיספק לכם מידע על ההיסטוריה של העמק ועל החי והצומח המאפיינים אותו.

- La Promenade des Falaises** (טיילת המצוקים) הטיילת מתחילה לאחר ה-**Bastion** (מצודה) (*d*), ויוצאת לעבר ה-**Chapelle** (קאפלה) (*f*) . כדי ליהנות מן המראות שבגן תוכלו להגיע אליה דרך **Allée des romarins** *l'* (שדרת הרוזמרין) (*i*) שבתחילת טיילת הגובה.
- טיילת המצוקים מתחילה ב-**Cascades** (מפלים) (*t*) ומשם ממשיכה ומתחברת אל העלייה אל **Belvédère** (מצפור) (*w*).

- La Promenade des Hauteurs** (טיילת הגובה) תחילתה בפינת הטירה, ומשם היא עולה לכיוון **Allée des romarins** *l'* (שדרת הרוזמרין) (*i*). טיילת הגובה מאפשרת הגעה אל שלוש נקודות הגובה של הפארק: ה-**Calvaire** (מצבת הגלגלתא) (*n*), ה-**Cabane en cloche** (צריף הפעמון) (*q*) ולבסוף ה-**Belvédère** (המצפור) (*w*). טיילת זו הינה מסלול מעט סלעי ועל כן אינו מומלץ לאנשים המתקשים בהליכה.

- La Grande Allée** (השדרה המרכזית) והמעברות תחילתה במישור של בית התה, לצידו של ספסל בצורת חצי ירח, והיא מסתיימת במרחק 1600 מטרים משם, ב-**Asile du poète** (מקלט המשורר) (*z*). בקתת אבן זו מציינת גם את קצה המתחם. השדרה, שטוזה וישרה לחלוטין, באורך של למעלה מ-500 מטרים, מספקת מבט ישיר לכל אורכה. הקמתה הראויה לציון התאפשרה אך ורק הודות לבנייתן של חומות תמיכה וחציבת הסלע. בעונת הביקורים עומדת לרשותכם מעברות שתחזירכם אל הטירה דרך השדרה המרכזית.

- מסלול הילדים ומתחמי המשחק הילדים יוכלו לחוות את הפארק ואת שביליו הפתלתלים באמצעות משחקי מחבואים מהנים. בפארק הוקמו שני מתחמי משחקים הכוללים דנדודות ובקתות. המתחם הראשון נמצא למרגלות המצפור, בקרבת ה-**Cascades** (מפלים) (*t*). שתי בקתות חדשות בין העצים ישמחו אף הן את הילדים. מתחם המשחקים השני (*y*), בקרבת בקתת העץ (*x*) **(Cabane en brande)**, מצוייד בפארק חבלים מרושת בין העצים, באורך של למעלה מ-100 מטרים מאחורי הטירה, מעל לסוכת המסעדה, נמצא **Labyrinthe des enfants** (מבוך הילדים) (*k*) החוסה בצל שיחי תאשור פראיים, שיספק לכם רגעי הנאה ומשחק, כדי לסייע לילדים לגלות את פינות החמד של הפארק בדרך משעשעת יותר, ניתן לבקש את חוברת המשחק בכניסה הראשית. בטיילת המצוקים, **Parcours des tout-petits** (מסלול הפעוטות) (*r*) הינו קיר טיפוס מעוטר בציורים של חיות בר קטנות שהילדים אוהבים במיוחד.

שיחי התאשור והצמחיה

התאשור הינו הצמח השולט באתר. הצמח, שניטע בשקדנות והתמדה נמתח כחוט השני לכל אורך הטיילות. הוא מכסה את כל המתחם כגורם מקשר אל הטבע על יופיו הפראי.

העלווה הסמיכה וירוקת העד של התאשור מספקת מראה קבוע ויציב מול השינויים שעובר הטבע לאורך עונות השנה. מאידך, התאשור אינו רגיש לגיזום ומאפשר יצירת צורות מורכבות בענפיו ועליו: זהו הגיטון האמנותי. תכונות אלו הביאו לכך שמזה מאות שנים ובעיקר מאז מגמות הגיטון האיטלקי של תקופת הרינסאנס, התאשור נפוץ ביותר בגנים.

אלו הם שיחי התאשור המצוי, *Buxus sempervirens*, המותאמים לקרקע הגירית, עמידים בתנאי יובש ואף מסוגלים להשתרע כשיחים נמוכים.

הגן זקוק לגיזום פעמיים בשנה, האחת בסוף האביב והשנייה בתחילת הסתיו. השיחים הנמוכים נגזמים פעם אחת בשנה, בסוף הקיץ. גיזום 150,000 שיחי התאשור מבוצע באופן ידני ולא באמצעות מזמרה חשמלית, הקורעת את העלים וגורמת להם להצהיב.

על שולחן הסלע של מרקוויסאק, הצמחיה הטבעית מותאמת לקרקע הגירית והיבשה, ולכן היא בעלת אופי מיוחד. המצוקים הפונים לדרום נהנים מאור שמש רב. הם אוגרים חום במהלך היום וממתנים את צינת הלילה. בחורף, הערפילים והאדים העולים מן הנהר עוטפים את הצמחיה ומגינים עליה מנזקי הכפור. לפיכך, צידו הדרומי של הפארק מאופיין בצמחיה ים-תיכונית המורכבת מעצי אלון ירוקי-עד, אלון אדום, אדר מונפלייה, קטלב... סוגים אלו, כמו התאשור, הם בעלי כושר הסתגלות רב לצחיחותה של הקרקע. עליהם הרחבים והעבים מבריקים לעתים קרובות בחלקם העליון, ולפעמים הם שעירים בחלקם התחתון, כדי להגביל עד כמה שניתן את אבדן המים כתוצאה מהתאיידות. הודות לכך צריכת המים שלהם פוחתת. בעונת הקיץ, שירת הצרצרים והציקדות משלימה את תמונת הסביבה הדרומית של צד זה.

הצד הצפוני, לעומת זאת, הוא לח יותר ובו גדלה צמחיה שהיא אטלנטית בעיקרה ומאופיינת בדרך כלל בעצי אלה לבנה, אדר השדה, אלונים ואקציה לבנה. נוכל למצוא שם גם אשורים שהגיעו לאחרונה.

מן המצפור, צידו הדרומי של הפארק, עם האלונים ירוקי-העד העבותים וצלילתם המיוסרת נראה כהה יותר מאשר הצד הצפוני. מאפיינים אלו של הצד המואר של מחוז סארלה (Sarlat) הם המקור לכינויו של המחוז השכן בשם **Périgord Noir** (פריגור השחור).

היסטוריה של תשוקה

- עיצובי הפארק ההיסטוריה של מארקוויסאק מתחילה בתקופה הקלאסית. ברטרן ורנה (Bertrand Vernet) דה מארקוויסאק, שרכש את הנכס עבור משפחתו בשנת 1692 החל בעיצוב הטרסות בקצות האחזה.

בתחילת המאה ה-XIX, בין השנים 1830-1840 פתח ז'וליאן בסייר (Julien Bessière), איש צבא במקצועו, את השדרה המרכזית עבור טיוליו ברכיבה על סוס, ובנה את הקאפלה שתשופץ מאוחר יותר.

עיצובו העיקרי של הגן והטיילות הם מסוף המאה ה-XIX. ז'וליאן דה סרוואל (Julien de Cerval) ירש את המקום בשנת 1961. אהבתו לגנים הביאה אותו להקדיש את שלושים שנות חייו האחרונות לטיפוח יופיה של מארקוויסאק. כשחזר מאיטליה, ז'וליאן דה סרוואל שתל עשרות אלפי שיחי תאשור, שהפכו את מארקוויסאק ל"שגעון" אמיתי במונחים של גיטון. הוא הפך את גינת הירק של המצודה לגן נוי.

תשוקתו לאגרונומיה היתה אף היא מקור לאלמנטים הקישוטיים שאנו פוגשים ברחבי הפארק: טיליה, כליל החורש, לבורנום ובוקיזה. חיבתו לתרבות האיטלקית הביאה אותו לשתול במארקוויסאק את הברושים והאורנים. ולבסוף, ז'וליאן דה סרוואל הביא למקום גם את הרקפות המכסות כיום את השטח במרבד צבעוני מאוגוסט ועד אוקטובר.

בהשראת הגנים הרומנטיים שהיו באופנה בסוף המאה ה-XVIII, ז'וליאן דה סרוואל שילב גם בצדו הדרומי של הפארק אלמנטים רבים: מצפורים, שדרות מתפתלות, גרמי מדרגות קטנים, שלוש בקתות אבן, טיילת רחבה המיועדת לשעשועים ולקבלות פנים נוצצות, רוטונדה, מצבת הגלגלתא, צדפים וקונכייות, ספסלים חצובים בסלע... אל אותם אלמנטים קישוטיים המדגישים את יופיו הציורי של האתר.

ז'וליאן דה סרוואל עיצב מחדש גם את הקאפלה של מארקוויסאק. הוא העניק לה את סגנונה הניאו-גותי הנוכחי.

מאידך, מארקוויסאק היתה תמיד שטח חקלאי. בסוף המאה ה-XIX התפתחה פעילות זו בצורה ניכרת. ז'וליאן דה סרוואל הקים אגפים רבים: מחסנים, חממות, בוסתנים, שובכי יונים, אורות ודיר כבשים.

מאז פטירתו בשנת 1893, הצליחה המשפחה לשמר את הפארק ולהציגו כיום בפנינו כפי שתוכנן על ידו במקור. בוצעו מספר שיפורים ליצירתו. למשל, הקונכייות המקשטות את פינות החזית המזרחית של הטירה ופרחי היוקה המעטרים את המצודה.

בתחילת המאה ה-XX הזמין הברון מקסמיליאן ד'ארפ, חתנו של ז'וליאן דה סרוואל ודיפלומט בלגי שהיה מוצב בוותיקאן ברומא, הזמין את ידידו ג'וזפה סארטו, הוא כיהן כבישוף של מנטובה והתמנה למשרת האפיפיור פיוס ה-X בשנת 1903. בצל כיפה של צמחיה ירוקה, אל מול הקאפלה הקטנה של סנט ז'וליאן דה סנאק, נמצא היום **Siège du Pape**, (מושב האפיפיור) (*s*), החצוב בסלע, במקום בו נהג לשבת ולהרהר. שלוחה בלגית זו של המשפחה מסבירה את נוכחותם של הרהיטים הפלמיים ואת דיוקאות האבות ההולנדים בתוך הטירה.

- עבודות השחזור ותחייתו המחודשת של אתר יוצא דופן במחציתה השנייה של המאה ה-XX, הטירה מיושבת פחות מן הרגיל. הפעילות החקלאית במתחם דועכת. הפארק סובל מהזנחה. על מנת להחיות מחדש את האתר, לוקח על עצמו קלבה רוסיין (Kléber Rossillon), שכבר ביצע עבודות שחזור בטירת קסטלנו ב-1996, את שיקום האתר בסיועו של מישל דה-ז'ונגה ד'ארדוי (Michèle de Jonghe d'Ardoye), צאצא של מארקוויסאק.